

Toespraak

Uitreiking Jaarboek Geschiedkundige Vereniging 'Die Haghe'

19 september 2012

Datum 19 december 2012

Zeer veel dank voor het fraaie boek dat u mij overhandigd hebt. Ik zei het al eerder tegen u (Florus Wijsenbeek), ik ben verslaafd aan geschiedenis. Er is een gezegde van Napoleon Bonaparte "Geschiedenis is de versie van het verleden waar mensen het met elkaar over eens zijn geworden." Dat is nu juist wat mij zo fascineert aan geschiedenis. Dat er van één en hetzelfde verhaal altijd meerdere versies zullen bestaan, wat betekent dat de bron der geschiedenis eigenlijk onuitputtelijk is. Wat uiteindelijk het algemeen geaccepteerde verhaal wordt, is nooit vooraf te voorspellen.

Historie

Over een onuitputtelijke bron gesproken: dat is Het Binnenhof natuurlijk ook, en daarbinnen zeker de zaal waar u nu bent en het voormalige stadhouderscomplex hier links van mij. In de toren, zoals wij dat hier noemen. Nu wij hier met elkaar plaats hebben genomen in deze historische zaal, maak ik graag van de gelegenheid gebruik om u kort iets te vertellen over de Eerste Kamer, de meest recente bewoner in een lange traditie. Net als u, zijn wij een instituut dat haar historische achtergrond sterk onderkent. Ik heb begrepen dat uw vereniging in 2015 haar 125-jarig bestaan viert. De Eerste Kamer viert in dat jaar haar 200-jarig bestaan. Dit gebouw echter waarin wij ons vandaag bevinden, is ouder dan onze twee instituten bij elkaar opgeteld. Deze vergaderzaal stamt uit 1655. Ze is in opdracht van de Staten van Holland gebouwd. Bouwheer was de staatsman Johan de Witt, in het tweede stadhoudersloze tijdperk. Architect was Pieter Post, bekend onder meer van het paleis op de Dam. De Edel Hoogmogende Heren maakten van het stadhoudersloos tijdperk gebruik om een deel van de behuizing van de stadhouders tegen de grond te gooien om deze zaal te kunnen bouwen.

Deze zaal is in de recentere geschiedenis niet altijd de vergaderzaal van de Eerste Kamer geweest. Nadat de Eerste Kamer onder de Grondwet van 1815 was ontstaan, vergaderden de Kamerleden in de Trêveszaal (hier even verderop) en

Datum 13 september 2012

blad 2

nu bekend als de zaal waar de wekelijkse ministerraad plaatsvindt. Pas sinds 1849 vergadert de Eerste Kamer hier aan Binnenhof 22.

Dit gebouw heeft een rijke historie die - het moge duidelijk zijn - verder terug gaat dan het bestaan van de Eerste Kamer zelf. Mag ik een paar punten noemen. Het deel van het gebouw hier links was niet alleen het paleis van de stadhouders Maurits en Frederik-Hendrik, en van Koning-Stadhouder Willem III en zijn vrouw Mary Stuart, maar in 1806 gedurende één jaar ook van koning Lodewijk Napoleon, de eerste koning van het Koninkrijk Holland. Toen hij in 1807 naar Utrecht vertrok, is er van de toenmalige Minister van Financiën een voorstel geweest om het Binnenhof wegens bouwvalligheid af te laten breken. Daar is toen gelukkig geen gehoor aan gegeven, maar saillant detail is wel dat snel daarna - na de inlijving van de Bataafse republiek bij Frankrijk - deze zaal gebruikt is geweest voor het keuren van rekruten. In deze periode is helaas als een gevolg daarvan een groot aantal kunstvoorwerpen uit het gebouw verdwenen. De spiegels, marmeren schoorsteenmantels en lambriseringen zijn voor een deel naar het paleis op de Dam en het Huis ten Bosch overgebracht. Lodewijk Napoleon schiep er een genoeg in allerlei paleizen voor zichzelf in te laten richten. De gobelins die in deze zaal hingen, zijn nooit teruggevonden. Ze zijn waarschijnlijk in stukken geknipt en in Frankrijk in de handel terecht gekomen.

Die dingen gebeuren nu eenmaal, maar vanuit de Eerste Kamer proberen we - waar het maar enigszins kan - historische verbindingen weer te herstellen. Een fraai recent voorbeeld is de kamer van (de andere) Mary Stuart (de vrouw van stadhouder Willem II en de moeder van Willem III) die recent weer in ere is hersteld. In dat kabinet - het Mary Stuart kabinet - hopen we wél de oorspronkelijke gobelins te kunnen terughangen. Die bevinden zich nu in de kelders van het Rijksmuseum. Tijdelijk hangt daar dundoek waarop de afbeeldingen van de originele gobelins zijn afgedrukt. Ook zullen we vanaf begin volgend jaar een klassiek ambtskostuum van een senator in zijn oorspronkelijke staat in een publieksruimte tentoonstellen. Het kostuum is van de u wellicht bekende Ridder van Rappard en is met twee andere kostuums opgediept uit een grote zinken kist en gerestatureerd in paleis Het Loo. De andere twee zijn niet meer toonbaar.

Datum 13 september 2012

blad 3

Van Oldenbarnevelt

In het Jaarboek is een interessant artikel opgenomen over Johan van Oldenbarnevelt. Er is haast geen treffendere plek om dit artikel te presenteren. Zoals u allen weet, is Van Oldenbarnevelt op 13 mei 1619 op nog geen 30 meter hier vandaan, vóór de Ridderzaal, onthoofd. Zijn stoffelijk overschot is in de grafkelder onder vroegere Hofkapel (een aantal meters rechts van mij) begraven. Sommigen beweren dat zijn beenderen later naar een kerkhof in zijn geboorteplaats zijn overgebracht, maar daarvoor is nooit wetenschappelijk bewijs gevonden. Wij houden het erop dat hij nog steeds hier rust naast vele graven van Holland. Dat is overigens weer een voorbeeld van de meerdere versies van geschiedenis, waar ik het zojuist over had.

Bij de oprichting van het standbeeld van Oldenbarnevelt in 1954 is er met opzet voor gekozen om dit niet op het Binnenhof, maar op de Vijverberg te plaatsen. Reden hiervoor was dat Hare Majesteit hierdoor niet elk jaar met Prinsjesdag herinnerd hoefde te worden aan Van Oldenbarnevelts terechtstelling op instigatie van haar 'voorvader' prins Maurits.¹ Als wij uit het raam kijken, zien wij de priemende blik van Van Oldenbarnevelt, toekijkend op het Torentje, Algemene Zaken en de Eerste Kamer...

Mag ik u er overigens op wijzen dat een portret van de raadspensionaris Johan Van Oldenbarnevelt in deze zaal te vinden is?

Als u gehoord hebt van de documentaire serie "De Gouden Eeuw" van de redactie van Andere tijden: de uitzending van eerste kerstdag is geheel gewijd aan de rivalen Maurits en Van Oldenbarnevelt. Uiteraard zijn er opnamen gemaakt in dit gebouw waarmee zij beiden verknocht waren.

Internationale verbanden

En als u dan toch in onze zaal aan het rondkijken bent, dan wijs ik u ook graag op het plafond. Dit is nog geheel in authentieke staat. De vergaderzaal moest de nationale en internationale invloed van de Staten van Holland en West-Friesland uitstralen. Door de vensters kijken groepjes mensen nieuwsgierig naar binnen. Het zijn de handelspartners van de toenmalige Republiek der Verenigde Nederlanden. Te zien zijn: Polen, Perzen, Turken, Spanjaarden, Mexicanen,

¹ Zie artikel Volkskrant 9 december 2012, interview Mark Rutte en Hans Goedkoop.

Datum 13 september 2012

blad 4

Fransen, Italianen, Russen en Duitsers.

Dit geeft aan - en dat staat zeer terecht ook in de inleiding van uw Jaarboek - dat een sterk gerichte blik op het buitenland niet iets is van de laatste tijd. Het internationale aspect, de 'Internationale Stad van Vrede en Recht' zoals Den Haag zich pleegt te noemen, loopt als een rode draad door het Jaarboek. Die internationale uitstraling wordt niet alleen bepaald door de vele belangrijke internationale organisaties, instellingen en gerechten die in Den Haag zijn gevestigd. Ook het Nederlandse parlement probeert aan dit imago bij te dragen. De Eerste Kamer richt haar aandacht op de hoofdlijnen van Europees beleid en regelgeving en op het gevoerde Europabeleid van de Nederlandse regering. Dit doet zij vanwege de nauwe samenhang tussen Europese en nationale wet- en regelgeving. Ook onderhoudt de Eerste Kamer intensief contacten met andere parlementen. Wij noemen dat de parlementaire diplomatie. Ook ontvang ik als voorzitter van de Eerste Kamer nieuwe ambassadeurs in Nederland, zojuist heb ik de ambassadeur van Guatemala nog mogen ontvangen. Die contacten van de Eerste Kamer beperken zich niet tot de grenzen van Europa, maar gaan ook daarbuiten.

De Eerste Kamer is zich sterk bewust hoe nauw wij in Europa en in de rest van de wereld met elkaar verbonden zijn. De Europese integratie is in de jaren na de Tweede Wereldoorlog primair aangejaagd door angst. De angst dat het wéér zou gebeuren. De angst dat de verschrikkingen van de Eerste en Tweede Wereldoorlog met tegenover elkaar staande grote Europese naties zich opnieuw zouden kunnen voordoen.

In 1948 werd in de Ridderzaal een Coördinatiecomité voor Europese samenwording bijeengeroepen. Dit vijf dagen durende congres werd voorgezeten door de Britse premier Winston Churchill en kende deelnemers als de Duitse bondskanselier Adenauer en de Franse premier Ramadier. Dit historische congres was één van de belangrijkste initiatieven die na de Tweede Wereldoorlog werden genomen om oorlog en verdeeldheid voorgoed uit het Europees continent te bannen en vrede, stabiliteit en samenwerking te waarborgen. De eerste aanzet voor de huidige Europese eenwording is dus hier in Den Haag gegeven en niet in Parijs!

Datum 13 september 2012

blad 5

Een dergelijk recent oorlogsschrikbeeld hebben wij in Europa vandaag de dag - gelukkig - niet, ook al had de burgeroorlog in het voormalige Joegoslavië daar wel trekken van. Maar dat neemt niet weg dat Europese integratie onverminderd belangrijk is. Met de activiteiten die ik zo-even noemde, probeert de Eerste Kamer hieraan bij te dragen. Ze blijft nadrukkelijk oog houden voor de rol van het nationale parlement, ook als brug tussen burger en Europese instellingen. De discussie over rol en invloed van ons parlement en onze senaat in een veranderende omgeving wordt hier steeds volop gevoerd.

Dat is in het verleden niet anders geweest. Toen koning Willem I terugkeerde uit Engeland werd in 1813 één Kamer ingesteld, maar het zijn de Belgen geweest die de aanzet hebben gegeven voor het daarnaast in het leven roepen van de Eerste Kamer, na de samenvoeging van de noordelijk en zuidelijke Nederlanden. Het grootste deel van de adel vertoefde destijds in Brussel en men was daar beducht dat die calvinisten in het noorden de dienst zouden uitmaken. Het instellen van een aparte kamer kwam de koning ook wel goed, hij benoemde er de leden van en die leden konden alles tegenhouden wat onwelgevallig werd bevonden. Vandaar dat de Eerste Kamer ook wel de *ménagerie du roi* (dierentuin van de koning) werd genoemd. De nieuwe grondwet van Thorbecke in 1848 heeft daar een einde aan gemaakt en sindsdien worden de Eerste- Kamerleden door de Provinciale Staten gekozen.

Continuïteit en vernieuwing

Mocht u wellicht denken dat wij hier alleen het verleden koesteren, laat ik u dan uit de droom helpen. Natuurlijk is er in de Eerste Kamer plek voor continuïteit - we zijn niet voor niets een *chambre de réflexion* -, maar zeker ook voor vernieuwing. Zo draait de Eerste Kamer sinds vorig jaar als eerste parlement in de wereld voor het overgrote deel op digitale informatievoorziening middels onze Eerste Kamer App. Alle vergaderstukken, Kamerstukdossiers etcetera zijn voor ons beschikbaar met de aanraking van een vinger op het scherm. Hiermee pogen wij niet alleen mee te gaan met onze tijd, maar ook besparingen te maken en efficiëntie te creëren die voor het voortbestaan van de Kamer zeer belangrijk is. Het kostte ons een eenmalige investering van € 150.000 en levert ons een jaarlijkse besparing van € 200.000 op, dat is niet slecht, in tijden ook dat je van de overheid zuinigheid mag verwachten. Even onmisbaar is een goed werkende en informatieve website, ook daar zijn we bijzonder trots op. Respect voor het verleden, vooroplopen in het heden, dat is ons dubbele motto. U

Datum 13 september 2012

blad 6

presenteert vandaag uw Jaarboek. De Eerste Kamer heeft gisteren haar Jaarbericht over het parlementaire jaar 2011-2012 gepresenteerd. In digitale vorm wel te verstaan. Als u erin geïnteresseerd bent, ga dan naar onze website: www.eerstekamer.nl.

Afsluiting

Tot slot: geschiedenis is tastbaar. Dat heb ik u willen aantonen in mijn toespraak. Op een historische plek als deze is de geschiedenis te herleiden uit ieder geschilderd portret, gewoven wandtapijt en ieder gebrandschilderd glas in loodraam. Met het Jaarboek Die Haghe 2012 is tastbare geschiedenis vastgelegd, opdat het verhaal achter de historie van deze prachtige stad niet verloren gaat. Ik feliciteer u van harte met deze mooie publicatie en ik hoop dat het binnen en buiten de kring van uw eerbiedwaardige Vereniging veel weerklank zal vinden.